

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

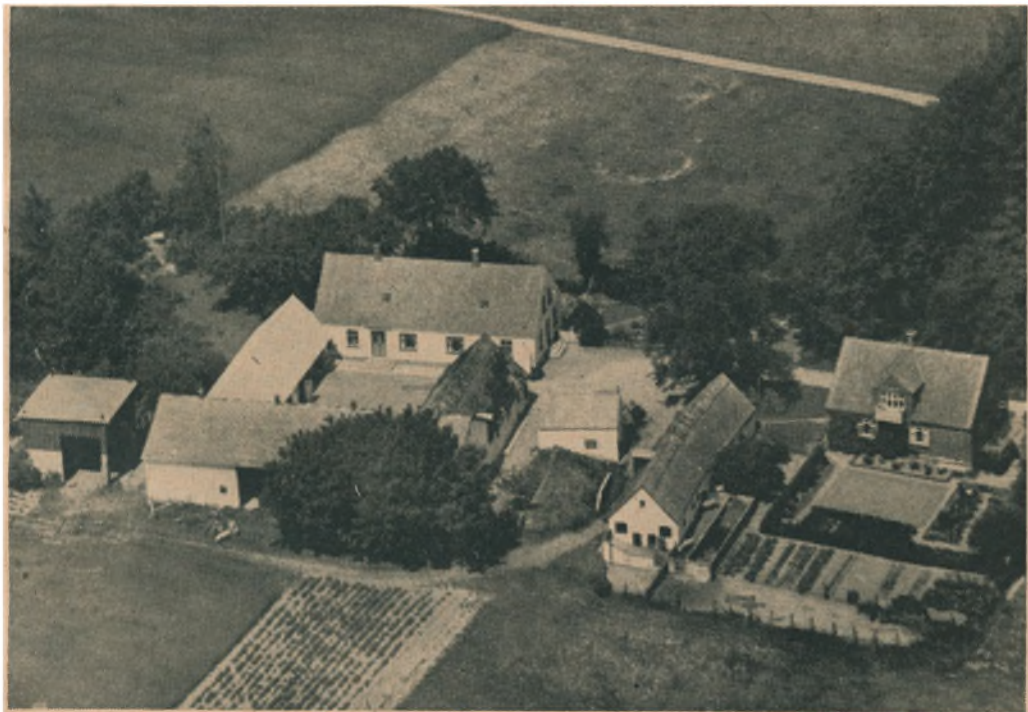
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nr. 51

OKTOBER

1950

Luftfoto af Slægtsgården „Nordgaard“ i Skaverup, Nr. Asmindrup Sogn i Odsherred. — Gaarden omtales i Artiklen om „Et Slægtsamvær i Odsherred“, som findes i dette Nummer af Bladet.

SLÆGTSGAARDEN

Udkommer hveranden Maaned

Redigeret af *Jørgen Petersen.*

Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde.

Kontor: Købmagergade 67-69, København K.
Kontoret aabent hver Dag fra Kl. 10-13. Tlf. Byen 9433.

Alle Breve til Foreningen sendes til Kontoret,
Artikler til Bladet til Redaktøren.
Andet samt private Forespørgsler til Formanden.
Forespørgsler ang. Undersøgelser af enhver Art
bedes rettet til Slægtsgaards-Arkivet.

„Slægtsgaards-Arkivet“.

Adresse: Dansk Folkemindesamling, Det kgl. Bibliotek,
København K. Tlf. Central 4444
Leder: Mag. art. Hans Ellekilde og Arkivar P. K. Hofmansen,
Arkivsekretær P. K. Hofmansen træffes personligt Tirsdag,
Onsdag og Fredag fra Kl. 14-16.

Landsbestyrelsen:

Civilingeniør, Gaardejer H. M. Markersen, R., Rødby,
(Formand).

Gdr. Jens Jensen, Sode pr. Hejsager (Næstformand).

Gdr. Jørgen Petersen, Thorsgaard, Gislunge.

Sognefoged, Gdr. N. Slemming, Hammelev pr. Grenaa.

Gdr. Bengt Bjergskov, Rosenlund, Fyn.

Parcl. Niels Larsen, Veddinge pr. Faarevejle.

Hofjærgermester Cederfeld de Simonsen.

Propr. Chr. Lybye, Haldborg pr. Skive.

Gdr. Ths. B. Thomsen, Ulstedlund pr. Ulsted.

Gdr., Sognefoged Grøntved, Mygdal pr. Hjørring.

Gdr. Johs. Grønbeck, Gudhjem, Bornholm.

Foreningens juridiske Konsulent.

Sagfører, cand. jur. M. Hesselbjerg, Hillerød.

Kontorets Leder.

K. Nielsen.

Foreningens Revisor.

Statsaut. Revisor Kr. Foged, København.

Trykkeri:

Holbæk Amts Bogtrykkeri.

Bemærk venligst Kontorets nye Telefon-Nummer

BYEN 9433

SLÆGTSBØGER

kan faas ved Henvendelse

til Foreningens Kontor

KØBMAGERGADE 67—69

Køb dem og benyt dem!

Boet paa Slægtsgaarden i 50 Aar

Skærtorsdag, den 6. April, kunde Jacob Jensen, Sjolte, fejre et sjældent Jubilæum, idet han da havde boet paa Højgaard i 50 Aar.

Hans Slægt har ejet Gaarden i 100 Aar, og for 50 Aar siden blev han selv Forpagter og senere Ejer af denne. I de mange Aar har Jacob Jensen som den virksomme og dygtige Mand, han er, drevet Højgaard saa godt, at den kunde taale at efterses af en Kritiker baade ude og inde, men han har ogsaa faaet Tid til at deltage meget i det offentlige Liv. Han har saaledes været Medlem af Sogneraadet, i Menighedsraadet i en længere Aarrække, Formand for Sygeplejeforeningen, Værge for St. Peters Kapel m. m., og overalt har han fyldt sin Plads og udført en Gerning, saa denne har skabt Respekt om hans Navn.

Men Jacob Jensen og hans Hustru, der døde for nogle Aar siden, har ogsaa gennem Aarene været kendt og afholdt for deres store Godgørenhed og Hjælpsomhed. Hos dem var der altid aabent Hus. De havde et stort Hjerter og en aaben Pung for alle, der trængte og led Nød.

Efter Hustruens Død har det været paa Tale at sælge Højgaard, men naar det kom til Stryket, har Jac. Jensen alligevel ønsket at bevare den gamle Slægtsgaard, og denne er nu bortforpagtet til en Søn, Ingvar Jensen, men Jacob Jensen har stadig sit gode Hjem paa sin og Slægtens gamle Ejendom.

Creditkassen for Landejendomme i Østifterne

(Landcreditkassen)

Anker Heegaardsgade 4 . København

Laan mod 1. Pr. i Landbrug, Skov- og Havebrug samt Grundforbedringslaan
Kasseobligationer kan noteres paa Navn og kan indskrives

SLÆGTSGAARDEN

Medlemsblad for Foreningen til Bevarelse af danske Slægtsgaarde

Nr. 51

OKTÓBER

1950

FORENINGEN

Skønt Politik er Slægtsgaardsforeningen absolut uvedkommende — partipolitisk set —, kan der dog ikke foregaa noget saa vigtigt som et Folketingsvalg, uden at Medlemmerne, hvor forskelligt vi end ser paa den Linie, vort Land skal styres efter, ser paa Resultatet og tænker paa den Fremtid, der gennem Rigsdagens Arbejde forberedes for os alle. Nogle finder, at Valgets Resultat gik i forkert Retning, andre er tilfredse med det skete, alt som man nu har dannet sig en Overbevisning, men et er vi sikkert alle enige om, nemlig at Valget tydelig viste Kommunismen sin koldeste Skulder! Det blev et dansk Valg, ogsaa ved at vise Hjemmetyskerne, at de ingen Muligheder har for at øve politisk Indflydelse paa den danske Rigsdag.

Medens disse Linier skrives, gøres der Forsøg paa at danne en Regering, der kan løse de Opgaver, som i den nærmeste Fremtid trænger sig paa. Store og besværlige bliver disse, byrdefulde vil de Udgifter blive, der er Følgen af Verdenssituationen, og let vil hverken Regering, Rigsdag eller vi andre faa det.

Blandt de Ting, der især har Interesse for os, der gerne vil bevare vor gamle Slægtsgaard og bevare den paa en Maade, der gør næste Generation i Stand til at føre en taalelig Tilværelse, er Spørgsmaalet: »Hvorledes kan dette ske, og bør Staten tage Hensyn til den Kulturværdi, disse Slægtsgaarde repræsenterer i dansk Folkeliv?»

Man skulde egentlig synes, at Spørgsmaalet var overflødigt! Ingen, allermindst Samfundet, kan være interesseret i, at Landets Bondebefolkning bliver proletariseret, bliver en Stand, der kun tænker paa Dagen og Vejen og ikke vover, hverken i Bedrift eller Bygninger, at arbejde paa langt Sigt, og man skulde heller ikke tro, nogen fandt den udvikling, der nu finder Sted med Byernes sindssvage Kæmpevækst og de deraf følgende Beskæftigelsesspørgsmaal, Boligspørgsmaal m. m. rimelig.

Spørgsmaalet maa blive: »Paa hvilken Maade kan alt dette ordnes tilfredsstillende?» Let bliver det naturligvis ikke, tværtimod, og mange Tanker har væ-

ret fremførte for at løse Problemet. Et af dem har vi her i Bladet hørt om, nemlig konjunkturbestemt Af-tægtsrente. Dette Forslag synes rent umiddelbart at være meget tilfredsstillende, men Faren for, at de udstedte Obligationer faar for lidt Interesse blandt Køberne, maa ikke overses.

Andre Forslag har været drøftet Mand og Mand imellem, uden at der dog har vist sig noget generelt. En Ting er vi dog sikkert alle enige om, nemlig at en Sidestilling mellem Slægtsgaarde og Spekulations-ejendomme er uretfærdig.

Hvor ofte har vi ikke her i Bladet sagt, at vi slet ingen Interesse har i de saa meningsløst stigende Ejendomspriser? For os er Hjemmet ikke en Spekulationsvare, men et Slægtslaan, vi har overtaget, og som vi skal overgive videre i Slægten, helst i bedre Stand end da vi overtog det. Og naar Forholdet er dette, finder vi, at en Vurdering, der bygger paa en Salgsværdi, der kun findes paa Papiret, er i højeste Grad uretfærdig! Var det ikke tidsnok at indkassere en eventuel Spekulationsgevinst, naar denne foreligger som Faktum?

Med Glæde ser vi bl. a. i Lyngby Frilandsmuseum vore gamle danske Bøndergaarde genopstaa og bevarede, vi kan ogsaa glæde os over den genopstaaede Landsby paa Hjerl Hede, men skønnest af alt er dog de gamle Bøndergaarde, der gennem mere end hundrede Aar er bevaret paa deres oprindelige Plads. Lad være at de ikke mere er tidssvarende i vor mekaniserede Nutid, lad være at der maa bygges nye Lader, Siloer m. m., saa viser de dog en Grundkærne, karakteristisk for dansk Landskab, faldende saa smukt og naturligt ind i dette Billede, at intet andet kan sammenlignes hermed, og de viser, at der da blev bygget med Fremtid for Øje, paa langt Sigt, paa Slægtssigt. Maatte der findes en Maade, hvorpaa dette kunde fortsættes, til Lykke for dansk Kultur og til Lykke for hele Samfundet.

J. P.

VORE ÆLDSTE FORFÆDRE

Den Folkestamme, vi Danskere tilhører, indvandrede til Vesteuropa under sidste Istid. Det var høje, slanke Mennesker med en rank Holdning, en fremspringende Hage, smalt Ansigt og langskallet Kranium; efter et fransk Fund kalder vi dem Cro Magnonracen. De fandt i Tyskland, Frankrig og England en anden Befolkning af et primitivere Præg, Neandertalerne, foroverbøjede, langarmede, med en vigende Pande og vigende Hage, men et mægtigt fremspringende Kæbparti og kraftige Øjenbrynsbuer, vel ogsaa stærkt behaarede. Der er da sket en Brydning mellem de 2 Racer, og Neandertalerne, et Blindskud paa Menneskets Stamtræ, er bukket under til Fordel for deres mere udviklede Modstandere.

Paa den Tid laa den store Indlandsis over Danmark og umuliggjorde menneskeligt Liv her i Landet; først Aartusinder senere blev Forholdene saaledes, at de første spredte Jægerstammer indvandrede. Var de da Neandertalere paa Flugt, eller var allerede vort Lands allerførste Indbyggere Mennesker af vor Slags, maaske vore egne Forfædre? Derom har der i de sidste 30 Aar staaet stor Strid, som nu maa siges at være afgjort til Fordel for den sidste Opfattelse. Der var i Mullerup og Sværdborg Moser paa Sjælland fundet Menneskeknogler fra ca. 5000 f. Kr. F., som af Anatomicerne opfattedes som Neandertalrace, og man mente da, at Cro Magnonracen var indvandret med Køkkenmøddingfolket et Tusind Aar senere. Dette er galt; ikke blot kan man ad anden Vej vise, at Køkkenmøddingernes Beboere er Efterkommere af Mullerupfolkene, og ikke blot har en fornyet Granskning af de nævnte Knogler bekræftet, at man havde taget fejl, men nye Fund under Krigen taler deres tydelige Sprog. I Koelbjerg Mose paa Fyn har man fundet en Mullerupmands Kranium, det hidtil ældste Menneskekranium her fra Landet, og der er for os intet fremmedartet ved ham, og i Korsør Havn er der udgravet en Grav med et helt Skelet af en Mand fra Overgangen mellem Mullerupjægerens og Køkkenmøddingfolkets Kultur, og man kan møde hans Lige hver Dag paa Københavns Gader. Der er da ingen Tvivl om, at ældre Stenalderens primitive Jæger- og Fiskerstammer er vore Forfædre, deres Blod rinder i vore Aarer, omend kun i ringe Mængde, for det er unægtelig blevet kraftig spædet op sidenhen.

Yngre Stenalder bragte to store Indvandring til Landet; først kom, ca. 2500 f. Kr. F., Dyssefolket, i sig selv en Blanding af mellemeuropæiske og vesteuropæiske Elementer, og i Tal sikkert saa mange, at den tidligere Befolkning kun i ringe Grad har kunnet gøre sig gældende blodsmæssigt. Vi har i Dysser og Jættestuer bevaret et meget stort Skeletmateriale fra den Tid og kan skelne mellem flere Retninger indenfor Racen, en mere spinkel og forfinet, den nordiske Type, og en mere bastant og ret kortskallet, kaldet Borrebytypen efter et Fund ved Skelstrup. Begge findes den Dag idag i den danske Befolkning. Dernæst kom, ca. 2100 f. Kr. F., Enkelgravsfolket

fra Sydøsteuropa, de, hvis Sprog det vistnok er, der lever videre i vort, men i Tal har de nok ikke været saa mange, at de afgørende har ændret Befolkningens almindelige Udseende. Forøvrigt har vi intet Skeletmateriale fra dem og ved altsaa intet bestemt om deres Udseende; men omkring Kr. F., da vor Viden igen bliver fyldigere, ser Folk i alt Fald ud som i Jættestuernes Tid og som sidenhen. Endelig foregaar saa ca. 300 e. Kr. F. den sidste Indvandring, Danerne, som vi har faaet vort Folkenavn fra; de kommer fra Østverige; de er ganske vist nære Slægtinge og har nok hverken sprogligt eller racemæssigt virket fremmedartede, men vi sporer dog i deres Grave en højere Legemsbygning, et smallere Ansigt, kort sagt et mere aristokratisk Udseende. Men sikkert nok var de ogsaa kun en Klike »Adelsmænd«, der efter et Par Generationer var opsuget i Befolkningen. Saaledes ser vi gennem Aartusinderne Folket blive til, og overfor Tyskernes Dyrkelse af den rene ublandede, ædle »nordische Rasse« kan vi da stille vor Viden om, at samme nordiske Race i høj Grad er et Blandingsprodukt, opstaaet af mange Deles tilfældige Møde, og vi ved fra andre Tilfælde, at netop Raceblandingen, som Tyskerne ansaa for skadelig og lastefuld, ofte er Vejen til det bedre, kraftigere, mere udviklede.

Og ikke blot gælder alt dette om Skeletfundene, ogsaa om vore Forfædres øvrige Udseende yder Fundstoffet os nogen Oplysning. Bronzealderens som Jernalderens Folk var lyshaarede, og om Jernaldermændenes Skæg ved vi, at det var rødligt og hans Øjne blaa. Det viser først og fremmest den enestaaende velbevarede »Borrerosemand« fra Himmerland, et af Krigstidens mange vigtige Mosefund.

Men den Dag i Dag er jo ikke alle Danskere lyse, og jeg skal slutte med at omtale et mærkeligt Raceforhold fra vore Dage. Paa Læsø, Anholt, Avernakø, Fanø og en Del andre Smaøer findes Mennesker af en anden Race end den normale; de er smaa og spinkle af Bygning, har ret fremtrædende Kindben, men smal Hage (altsaa et »trekantet« Ansigt), mørkt Haar og Skæg, og er usædvanlig stærkt behaarede paa Oversiden af Hænderne. Man kalder dem »Tydalstypen« eller »Mørk Cro Magnon«, og udenfor Danmark findes de dels i de afsides Dale ved Grænsen mellem Norge og Sverige, dels i ligesaa afsides Dale i Ardennerbjergene i Nordøstfrankrig og Belgien. En mærkelig Udbredelse? Kun forklarlig som tilbagetrunkne Stumper af en engang mere udbredt — i Udbredelse sammenhængende — Befolkning, der er blevet skyllet over Ende i de store Folkevandringer og nu kun findes paa de afsides Steder, Bjergdale og Smaøer, der ligger udenfor den alfare Vej. Rimeligvis har vi da her et rendyrket Levn af en ældre Stenalderes Fiskerbefolkninger, en af de Dele, som indgaar i den øvrige Befolkning, men der aldrig ses ren, paa samme Maade som Dyssefolkers »Borrebytype« idag oftest ses ren paa Island, sjældent i Nordens mere centrale Dele.

P. Simonsen.

Dansk Slægtsgaardsforenings Aarsmøde

20. og 21. Maj i Randers

Da Redaktionen først modtog Referat fra Repræsentantskabsmødet i Randers den 9. August, kunde det ikke bringes før i dette Numer. *Red.*

Lørdag den 20. Maj Kl. 14 afholdtes Repræsentantskabsmøde i Haandværkerforeningens Bygning i Randers.

DAGSORDEN:

1. Indledning.
2. Valg af Dirigent og Protokolfører.
3. Formanden aflægger Beretning.
4. Formanden for Slægtsgaardsarkivet aflægger Beretning. Herunder Diplomsagen.
5. Redaktionen for Slægtsgaardsbladet aflægger Beretning.
6. Drøftelse af Beretningerne under Punkt 3, 4 og 5. Under dette Punkt paa Dagsordenen gives ogsaa Mødedeltagere, der ikke er Medlemmer af Repræsentantskabet, Ret til at udtale sig om Spørgsmaal vedrørende Beretningerne samt om Opgaver, man mener Foreningen bør tage op til Behandling.
7. Den endelige Godkendelse af Beretningerne sker ved Repræsentantskabets Medlemmer.
8. Fremlæggelse af Regnskab til Godkendelse.
9. Forslag til Lovændringer.
10. Valg til Hovedbestyrelse.
11. Eventuelt.

ad 1. Formanden bød velkommen og udbragte et nifoldigt Leve for Konge og Fædreland.

ad 2. Til Dirigent valgtes Revisor Foged, til Protokolførere Sagfører Hesselbjerg og Kontorleder K. Nielsen.

Dirigenten foretog Navneopraab af Repræsentanterne. Følgende Amter var repræsenterede: Aalborg 1, Aarhus 1, Assens 1, Bornholm 1, Frederiksborg 1, Haderslev 2, Hjørring 1, Holbæk 2, Roskilde 1, Maribo 1, Odense 1, Præstø 1, Randers 2, Ribe 1, Svendborg 1, Thisted 1, Viborg 2, ialt 21 Repræsentanter.

Følgende Amter var ikke repræsenterede: Aabenraa, Ringkøbing, Skanderborg, Sorø, Sønderborg, Tønder og Vejle.

ad 3. Foreningens Formand (Markersen) aflagde Beretning om Foreningens Virksomhed.

ad 4. Formanden for Slægtsgaardsarkivet (Jens Jensen) aflagde Beretning om Arkivets Virksomhed i det forløbne Aar.

I Tilslutning til Formandens Beretning omtalte Magister Ellekilde Arbejdet i Slægtsgaardsarkivet.

Arkivar Hofmansen redegjorde for Arkivets Arbejde og Resultatet i Aaret 1949 samt den forløbne Del af Aaret 1950 og nævnte herunder, at der i 1949 var udsendt 338 Folketællingslisteundersøgelser og 34 store Undersøgelser, at der i 1950 var udarbejdet 153 Folketællingslisteundersøgelser og under Arbejde 28 do., udsendt 14 store Undersøgelser og i Arbejde 9 store Undersøgelser.

Arkivet havde nu faaet gode og interesserede Medarbejdere. Han havde med Landsarkivarerne Gribsvad, Aabenraa, og Hvidtfeld, Viborg, drøftet Spørgsmaalet om Undersøgelse af de sønderjyske Frigaarde.

ad 5. Redaktøren af Bladet »Slægtsgaarden« (Jørgen Petersen) aflagde Beretning om Bladet.

ad 6. (3, 4 og 5). Gaardejer Karl Larsen, Farum, udtalte, at Foreningen havde udført et godt Arbejde og takkede Ledelsen for dette.

Formanden for Slægtsgaardsarkivet anbefalede, at Diplomsagen nu fik en positiv Løsning, og at man anvendte det af Firmaet Egmont Petersen udarbejdede Udkast. Han vilde personlig gerne bestille dette.

2 af Repræsentanterne udtalte deres Tilslutning hertil med Tilføjende, at de ogsaa gerne vilde bestille dette til sig selv. Jørgen Petersen og N. Slemming fandt, at Udgifterne var for store i Forhold til Sagens Værdi og kunde derfor ikke tiltræde Formandens Forslag.

Ved en paafølgende Afstemning blev der for Formandens Forslag afgivet 15 Jastemmer, 3 Nejstemmer.

Kr. Kristiansen, Malling, og Karl Larsen, Farum, anbefalede at bevare Bladet i sin nuværende Form.

Formanden udtalte, at han ogsaa ønskede at beholde Bladet, men af økonomiske Grunde var det i Aar nødvendigt at nøjes med 4 Numre. Beretningerne 3, 4 og 5 godkendtes.

ad 7. Revisor Foged fremlagde Beretning om Regnskabet for 1949 og Budgetet for 1950.

Regnskabet for 1949 og Budgetet for 1950 godkendtes.

Gaardejer Reinholt, Haderslev, henstillede, at der gjordes et Arbejde for at afsætte Beholdningen af Slægtsbøger.

Formanden foreslog, at de Studenter, der i Sommer udsendes for at tegne nye Medlemmer, forsøgte at sælge dem.

Det vedtoges igen at avertere Slægtsbøgerne til Salg i Bladet.

ad 8. Af Foreningens Bornholmerafdeling ved John Grønbeck var stillet Forslag om, at Bestemmelsen i Lovens Paragraf 2 Stk. 1 »naar Ejendommen i mindst 3 Slægtsled har været i Slægtens Besiddelse (Eje eller Fæste) ændres til »naar Ejendommen i mindst 100 Aar har været i Slægtens Besiddelse (Eje eller Fæste)«, og at Lovens Paragraf 2, Stk. 2, affattes saaledes:

Hovedbestyrelsen afgør i Tvivlstilfælde Spørgsmaalet om Medlemsoptagelse og kan undtagelsesvis dispensere fra Kravet om Besiddelse i 100 Aar.

Dette Forslag blev vedtaget med 18 Stemmer mod 3.

Hovedbestyrelsen havde foreslaet, at Lovens Paragraf 9 ændres saaledes, at den fik følgende ordlyd:

»Lovændringer. Ophævelse af Foreningen«.

Lovændringsforslag, der ønskes behandlet paa et

Repræsentantskabsmøde (i April Kvartal) skal være indleveret til Hovedbestyrelsen inden 1. Februar samme Aar. Det paahviler Hovedbestyrelsen at underrette Repræsentanterne om Indholdet af Lovændringsforslag senest 8 Dage før Repræsentantskabsmødets Afholdelse.

Foreningen kan ophæves, dersom dette vedtages paa to ordinære Repræsentantskabsmøder, eller Flertallet af Medlemmerne skriftlig kræver dette.

Dette Forslag blev vedtaget med 16 Stemmer mod ingen.

ad 9. De afgaaede Bestyrelsesmedlemmer og deres Suppleanter genvalgtes alle enstemmigt.

ad 10. Revisor Foged genvalgtes enstemmigt.

ad 11. Det vedtoges at udbetale i Diæter til Repræsentanterne fra Jylland for 1 Dag 10 Kr. og for de øvrige 20 Kr. for 2 Dage.

Gaardejer Grønbeck foreslog Bornholm som Mødested for næste Aars Repræsentantskabsmøde, medens Bestyrer Henriksen, Ullerslev, foreslog Fyn. For Bornholm stemte 16, for Fyn stemte 9, hvorefter Bornholm var vedtaget.

Formanden afsluttede med en Tak til Mødedeltagerne, og Dirigenten rettede en Tak til Bestyrelsen for dens store og betydningsfulde Arbejde.

Staldinteriør fra Kalø Hovedgaard, Danmarks største Afkomsprøvestation. Billedet fra den lyse og velindrettede Stald er taget paa et Tidspunkt, hvor man netop er i Færd med at malke med Maskinen fra det jubilerende Firma Alfa-Laval.

Et Slægtssamvær i Odsherred

Som et lysende Exempel paa Slægtsfølelse og -interesse, optager vi nedenstaaende, der iøvrigt taler for sig selv og maner til Efterfølgelse. At L. J. Nybjerg er Sjælen i foretagendet, ved vi alle.
Red.

Forud for Stævnet havde alle Slægtshjemmene samt enlige og ugifte over 20 Aar modtaget en Indbydelse, som ogsaa gjaldt yngre under 20 Aar.

Ole Olesen og Anne Madsdatter's Efterslægt kaldes samlet til Mandtal Søndag d. 17. September d. A. i Hjemstedskommunen:
Nr. Asmindrup

Gudstjeneste i Kirken ved Pastor Lyse: Kl. 14,00. Tag Salmebogen med.

Derefter Samvær i Forsamlingshuset. Tag hertil Højskolesangbogen med. Slægtsraadets fungerende Formand byder velkommen ved Kaffeboardet, og derefter forventes udensogns boende at ville aflægge et Besøg paa Slægtsgaarden.

Efter Spisning fortæller Slægtsskriveren om Slægten før og efter 1800-Aaret, og Slægtsgaardens Ejer vil fortælle om Slægtens Bosted i gamle Dage. Anerkendelse af medf. Fæstebrev med dets forskellige Bestemmelser som Lov.

Slægtsgaardssangen og andre hjemmelavede Sange m. v. vil blive omdelt, og Slægtsraadets fungerende Næstformand vil afslutte Samværet — ved Festbordet. Aarsstævnet afsluttes med en „gammeldavs“ rundt paa Gulvet m. m.

Tag en rigtig gammeldags Madpakke med. Kaffe, Øl og Sodavand kan faas. Tallerken med Kniv og

Gaffel, Peber og Salt reserveres til hver enkelt. Sange kan fremsendes til gratis Mangfoldiggørelse hos Lars Jensen-Nybjerg, og hvis man har Interesse for et fortsat Slægts-samarbejde vil Aarsbidraget — under Samværet — være at erlægge til vor Kasse-mester.

Efter en foreløbig Optælling omfatter Efter-Slægten, indbefattet Indgifte, ialt 145 Stk. 7 af disse opholder sig for Tiden i Udlandet, men vi forventer, at de fleste af de andre 138 vil efterkomme vor Indbydelse.

Anmeldelse om Deltagelse bedes fremført til en af os undertegnede inden den 1. September, og langvejs boende er velkomne til Indkvartering.

Saaledes besluttet paa Damsbjerg i Nr. Asmindrup den 3. August 1950.

Andrea og Laurits Olsen Ane Madsen
Nordgaarden, Skaverup. Skaverup.

Kristine og Laurits Olsen Ingrid Rosengren Olsen
Parcelgaarden, Skaverup. Nr. Asmindrup.

Karen og Poul Poulsen Karen og Andreas Olsen
Damsbjerg, Nr. Asmindrup. Stenhøjgaard, Svinninge.

Gregers Olsen Oline og Lars Jensen-Nybjerg
Hovsøgaard. Vesterbro 6 B., Nykøbing S.

Efter Anmodning har vi modtaget følgende Referat af Samværet:

Fra et Hjem — og de fem

O. A. Slægten, en stadig værende og særpræget gl. Odsing-Bondeslægt, fra Nordgaarden i Skaverup, Nr. Asmindrup Sogn, efter Ole Olsen og Anne Madsdatter, var efter ovenstaaende Indbydelse Søndag d. 17. Septbr., hjemkaldt for at blive skrevet i Mandtal, og Slægts-samværet blev en stor Oplevelse.

Der begyndtes med en Slægts-minde-gudstjeneste ved den yngre slægtsinteresserede Pastor A. Lyse og den fremmødte Slægt. Unge og gamle fra 5—90 Aar fyldte den blomstersmykkede Landsbykirke, Slægternes Hjem. Organisten, Lærerinde Frk. Karen Nybjerg medvirkede, der var ingen Kordegn eller Forsanger, Slægten sang.

Ved et Kaffeboard i Forsamlingshuset, der ogsaa var klædt i Festsdragt, blev der budt velkommen af den fungerende Formand for Slægtsraadet, Laurits Olsen, Nordgaard, og Lars Jensen-Nybjerg, Nykøbing S., der er indgift i Slægten, ledede dette Slægts første Aars-stævne og meddelte Breve og Telegrammer fra fraværende Familier i Canada, Jylland og paa Sjælland — til Genhilsen fra Samværet.

Derefter besøgte Slægtsgaardene Nordgaard og Parcelgaarden i Skaverup samt Damsbjerg og Hovsøgaard i Nr. Asmindrup, ligesom der aflagdes et ekstra Besøg ved de blomsterdækkede Slægts Grave paa Kirkegaarden.

Den gensidige Forsikringsforening for Haglskade for Jord- brugere i Sjællands Stift, »Hagl Sjælland«,

er Medlemmernes egen Forsikring, er velkon-
solideret og godkendt af Handelsministeriet,
optager nye Medlemmer uden Indskud. Høn-
vendelse til Foreningens Sogneformænd eller
Foreningens Kontor, under Adresse.

Hagl Sjælland, Bakkegaard, Slaglille pr. Sorø.

Sidse Marie Olsdatter,
f. 19. 1. 1833.

Ingrid Rosengren,
f. 25. 11. 1859.

Anne Madsen,
f. 3. 1. 1878.

Laurits Olsen.

Efter Spisning — af en god gammeldags Madpakke — ved et festligt dækket Bord, indledede Lars Nybjerg med en Prolog og fortalte derefter om Slægtsforskning og Forslægtens enkelte Personer, paa Grundlag af egne Notater og en af Arkivar Hofmansen, Slægtsgaardsarkivet, revideret udarbejdet Ahnetavle, hvorefter man kender Tip-Tip-Tip-Tip-Tip-Oldefædre til Slægtens yngste, der er 5. Led efter O. O. og A. M. med deres fem Børn, Mads, Ole, Marie, Anders og Lars Olsen, der alle havde deres Bosted paa Fæstegaarde i Odsherred, som ejedes af Kronen og overgik til Selveje i 1854—55 under Frihedsbevægelsen efter Grundloven af 1848. Mads og Ole deltog i Istedslaget 24.—25. Juli 1850 og blev hædret herfor. Ole rejste senere til Sverige.

Ejeren af Slægtsgaarden, Slægtshjemmet, Laurits Olsen, Nordgaard, fortalte derefter paa en meget morsom Maade om det gamle Bosted og Bondens økonomiske Vanskeligheder efter Statsbankerotten i 1813 og i Tiden fremefter.

Flere af Slægtens direkte og indirekte Medlemmer havde Ordet ved Festsbordet, og imellem Talerne blev sunget flere til Sammenkomsten skrevne morsomme og mere alvorligt betonedede Sange. Den kvindelige fungerende Næstformand Karen Poulsen, Damsbjerg, sluttede med en Tak til alle Sider og udtalte sin Glæde over, at de unge mødte fuldtalligt frem.

Et saakaldt Fæstebrev — vi er Fæstere her for en Tid — blev anerkendt som Lov for Slægtens Sammenhold, og det fungerende Slægtsraad fortsætter og supplerer sig eftersom Formaalet finder sin rigtige Form.

Hver enkelt af Slægtens mødte Medlemmer maatte i Aftenens Løb meddele undertegnede forskellige Oplysninger, der blev bogført, hvorefter de skrev deres Navne i en Slægtsbog, indbetalte Afgift til Kasseimesteren og modtog paa forskellig Maade et Bevis for, at de var indskrevet som Medlem af Slægten.

Alle over 70 Aar er afgiftsfri som Æresmedlemmer, de 20—70 Aar betaler Afgiften med 10 Kr. for hvert Hjem og 5 Kr. for enlige og ugifte Medlemmer, og under 20 Aar er de afgiftsfri, men alle regnes med som aktive i Arbejdet.

Formaalet: Hjemmenes Sammenhold til Slægtens Ære og et kulturelt Arbejde til Bevarelse af dens Minder.

Pligter: Til Slægtsskriveren at anmelde Fødsel og Død, samt Bryllup, andre Højtidsdage, Jubilæer og lignende.

Rettigheder: Een for alle og alle for een — under fælles Ansvar.

Til Slut dansedes der „gammeldavs“ og et nyt Gulv blev derved indviet paa en god Maade, yngre og ældre lærte herved hinanden at kende.

Efter Indbydelse samles Slægten næste Aar til Sommermøde hos Robert Olsen, Lille Frydendal ved Holbæk, som er en typisk Repræsentant for Slægten, — som der staar i Sangen af Ane, 72 Aar og tidligere Ejer af Slægtsgaarden:

Der sagdes i gamle Dage:
„Den Slægt med det mørke Haar“.
Frem ser vi det lyse drage,
og Mildhed derved den faar.

N.B. Lad vore Slægts-samvær erstatte de forskellige Folkebevægelers begejstrede Tid, som synes at mangle for Tiden, særlig for de unges Vedkommende.

„Slægtskriveren“.

Slægtsgaarden „Nordgaard“ i Skaverup

Den første Slægtsejer, Ole Olesen, kaldet Olsen, overtog i 1822 Gaarden i Fæste efter en Mand, der hed Hans Andersen, som ikke kunde klare sine For-

pligtigelser og forlod Gaarden, da hans So druknede i Brønden.

Gaarden hørte da under Statens Bøndergaarde, det odsherredske Gods, ogsaa kaldet Krongods. Til Gaarden hørte 12 Tdr. Ld. af Hartkorn $1.3.3.0\frac{1}{4}$, men desuden havde Ole Olsen faaet Hestehavelodden i Arv fra sit Hjem, en Gaard i Brendt, og den saakaldte Siddingelod havde han i Forpagtning, men disse Lodder er afhændet, da nærmere Jord kunde erhverves.

Ole Olsen maatte i Indfæste erlægge enten 24 Rd. Sølv eller 30 Rd. Sedler, og det var mange Penge den Gang, men da han lige havde giftet sig med Anne Madsdatter, ogsaa kaldet Anna, fra Trollebjerregaard i Nygaard og i Medgift faaet 67 Rd. og 2 Mark samt en Stol, lod dette sig jo let gøre.

I 1854 fik Ole Olsen Gaarden i Selveje for en Købesum af 1200 Kroner at betale til Statskassen, og da Datteren, *Sidse Marie*, var bleven gift med Mads Christensen fik han i 1861 Skøde paa Gaarden, men dette Ægteskab forblev barnløst og efter hans tidlige Død giftede Marie sig med Lars Madsen fra Aastofte og han fik saa tilskødet Gaarden i 1874.

Marie og Lars Madsen døde begge i 1917, men i 1913 havde deres eneste Barn, Datteren Anne, kaldet *Ane*, overtaget Gaarden, som hun i 1923 bortforpagtede til en Fætter for i 1928 at lade ham overtage Gaarden, saa denne kunne forblive i Slægtens Eje. Ane var da flyttet over i sit eget Hus, som hun havde bygget. Det ses paa Forsidebilledet til højre for Gaarden.

Ane havde jo en Morbror Ole, der var rejst til Sverige og havde købt Gaard ovre i Smaaland, og efter hans Død i 1893 kom hans Enke, *Ingrid Rosengren*, hjem med sine to Drengene paa 3 og 10 Aar. Drengene blev sat i Pleje paa Slægtsgaardene Nordgaard og Parcelgaarden i Skaverup og Ingrid tog Plads bl. a. for en kortere Tid som Husbestyrerinde i min Kones Hjem, og i mange Aar var hun Kokkepige i mit Hjem, og sidst paa et Børnehjem.

Ingrid vilde arbejde, og endnu, nær 91, vil hun være selvstændig og bor inde i Kirkebyen, Nr. Asmindrup, passer Slægtens Grave, graver Have, kaster Sne, og ved Slægtsfesten dansede hun og gik sent til sit Hjem.

Og det var Ingrids yngste Søn, Laurits, der som Anes Fætter overtog Gaarden. Ane, som nu er 72, skrev Sange til Festen, og forrige Aar tog hun sig en Bustur opover i Norge. Og *Laurits Olsen*, der i 1923 havde giftet sig med Andrea Krath fra Svinninge, har i Aarenes Løb opbygget Gaarden, Østerlængen med det mørke, gamle Tag nu i Sommer. Sammen med sin Kone og fire flittige Børn har han drevet Jorden frem i stærk Kultur og Drift, med en stor Besætning, og til Gaarden hører nu 22 Tdr. Ld. med Hartkorn 2.1.1.0.

„Slægtskriveren“.

Slægtsnavne i Danmark

Uviljen mod at antage faste Slægtsnavne har i vort Land været gammel og indgroet. Ganske vist fandtes der allerede i 1300-Tallet enkelte Adelslægter, som anvendte arvelige Slægtsnavne, men de allerfleste af Danmarks Beboere — Adel saavel som Borgere og Bønder — klarede sig dengang som senere udmærket med Fornavnet — Daabsnavnet — og saa et særligt Kendingsnavn — et »Patronym« —, dannet af Faderens Navn med tilføjede -søn eller -datter.

Efterhaanden blev det saa mere almindeligt inden for den danske Adels Kreds at anvende egentlige Slægtsnavne foruden Daabsnavnet og Patronymet. Man kan vel regne med, at henvend Halvdelen af samtlige Adelslægter her i Landet *havde* et fast Slægtsnavn, da Frederik I i 1526 ligefrem paabød, at alle Riddersmænds Mænd skulle vælge sig et stadigt Tilnavn at føre, »saaledes som udi andre kristelige Kongeriger Sæd er«.

I 1600-Tallet og 1700-Tallet fulgte Gejstlighed og Borgerstand efter og antog efterhaanden i vid Udstrækning faste Slægtsnavne. Ofte blev det Navne af sær lærd eller fremmed Klang, der blev foretrukket. Det gode danske Stednavn Broby blev latiniseret til *Pontoppidan*, Ugilt paa samme Maade til *Vogelius* o. s. v. Og gode, gammelkendte Erhvervsnavne fortryskedes eller forejedes, saa de kom til at klinge helt fremmedartet: Møller skulde absolut skrives *Müller*, Drejer til *Dreyer*, Fisker til *Fischer*, Smed til *Schmidt* eller noget lignende, og saadan videre. Men der *var* en Grænse! Med ægte dansk Maadehold sattes der rent ubevidst en Grænse i den omsiggribende Dannelse af særprægede og ejendommelige Slægtsnavne. Medens en Tysker f. Eks. jo kan hedde alt, Svinesteg eller Smaapenge om det skal være, uden at støde an mod hans Landsmænds Sprogfølelse, saa var og er der stadig Grænser for, *hvad* vi kan anvende som Slægtsnavne her i Landet. Grænsen er flyttet — det er rigtigt — i det sidste halvthundrede Aar, men den *er* der dog stadigvæk.

Paa Landet holdt Uviljen imod Slægtsnavne sig længst og blev Aarsag til, at man her den Dag i Dag er langt ringere forsynet med egentlige Slægtsnavne end i Byerne.

Fra Statsmagts Side gjorde man i første Halvdel af 1800-Tallet et alvorligt Forsøg paa at faa Bønderne til at antage sig Slægtsnavne — noget der jo vilde være praktisk for Øvrigheden ved mange Lejligheder ved Udfærdigelsen af officielle Aktstykker, Skøder og Pantebreve, Skattelister m. m., hvor en fremmed let kunde komme til at tage Fejl paa Grund af de mange ens Navne, Jens Nielsen, Niels Jensen o. s. v. Ved den bekendte Forordning af 30. Maj 1828 bestemtes det, at alle Børn i Fremtiden foruden Fornavnet ogsaa skulde døbes med Familie- eller Stavnnavn. Hensigten var at skabe faste Slægtsnavne for Bondestanden, svarende til de Navne, der efterhaanden

havde vundet Hævd i de andre Samfundsklasser. Men takket være den sejge Vedhængen ved de gamle Skikke og Uviljen imod mange af de gængse Tilnavne, der anvendtes i daglig Tale, blev Resultatet et ganske andet end det tilsigtede. Naar nu et Efternavn *skulde* indføres i Kirkebogen, ja, saa bad Jens Nielsen om, at hans Søn maatte komme til at hedde Niels Jensen; dermed mente han være paa den rigtige Side af den kongelige Forordning uden dog at være gaaet for vidt med Indførelse af nye Skikke! Som et sidste Forsøg paa at komme bort fra de mange -sen-»Familienavne« udgaves der i 1856 en ministeriel Bestemmelse om, at Børnene *skulde* døbes med Faderens Efternavn, men heroverfor reagerede de traditionsbundne Bønder mange Steder ved at indføre de skrækelige Dobbeltnavne. Jens Nielsens Søn kom til at hedde Niels Jensen Nielsen. Saa var det Problem klaret, mente man!

Ulykken var, at der hos Bønderne herskede en indgroet Uvilje mod de almindelige *Tilnavne*, som brugtes i almindelig daglig Tale rundt om i hele Landet. Mange af dem var ellers reelle Slægtsnavne, der var gaaet i Arv gennem flere Generationer.

Tilnavne af forskellig Art har været anvendt her i Danmark allerede i Oldtiden; herom vidner adskillige Runestene. Undertiden sættes et Oldtids-Tilnavn foran Kaldenavnet, præcis paa samme Maade som man gør det i Vendsyssel endnu i vore Dage (Post-Christian, Kurre-Anders), men det almindeligste blev snart, at Tilnavnet brugtes som Efternavn, og paa denne Maade finder man Tilnavnet anvendt i spredte Kilder fra alle Landets Egne hele Middelalderen og nyere Tid igennem.

I de skriftlige Kilder fra 1700- og 1800-Tallet sporer man ofte en tydelig Uvilje mod at anvende disse hjemmegroede Tilnavne i officielle Akter. Bønderne ønskede ikke rigtig at godkende Navnene officielt, selv om de vel nok har været klar over, at de anvendtes uhyre almindeligt i den daglige Omtale Mand og Mand imellem. Helt op til vore Dage kan vi mærke denne Uvilje mod at faa Tilnavnet frem i Dagslyset og nedskrevet i et eller andet officielt Aktskykke. Den, der skriver disse Linier, erindrer tydeligt fra sin Barndom, hvordan en hæderkronet gammel Husmand geraadede i stor Harme, da han saa sit Tilnavn paa Tryk i den lokale Avis, og det endskønt samme Tilnavn anvendes som Slægtsnavn af adskillige Slægter i Nutiden og for Husmandens Vedkommende oven i Købet var arvet direkte fra middelalderlige Storbondeslægter. »Nej, mit Navn er Christen Larsen Pedersen!«

Det kan derfor ofte bero paa rene Tilfældigheder, om de gamle Tilnavne er bevaret i skriftlige Kilder. Folketællingslisten og Jordebogen eller Matriklen rummer maaske ingen Tilnavne, og man tror, at disse næppe eksisterer paa Egnen, da finder man pludselig en Lægdsrulle, der rummer en Overflødighed af Tilnavne!

Billigvis maa det indrømmes, at Uviljen mod Tilnavnene kunde være berettiget, thi i nogle Tilfælde ikke blot *føltes* Navnene som Øgenavne, de *var* det ogsaa oprindelig. Folkevittigheden fristedes af legemlige eller aandelige Svagheder, en sjælden Gang var vel ogsaa en uheldig Begivenhed Aarsag til, at et Øgenavn opstod. Og Øgenavnene havde en kedelig Evne til at klæbe sig fast — til Enken, Børn og Børnebørn.

Trods alt skete det undertiden ogsaa i ældre Tid, at Folk paa Landet — og ikke mindst Beboerne af de gamle Slægtsgaarde — antog sig deres Tilnavn som rigtigt godkendt Familienavn. Undersøger man disse Tilfælde, viser det sig, at der i særdeles mange Tilfælde har været nøjagtig den samme Aarsag til, at dette skete. Den bitre Nød har drevet dertil. Hvordan skulde man undgaa Forvekslinger, naar der i en By levede to eller flere af samme Navn? Var der anden Udvej end at anvende det almindelig brugte Tilnavn, hvis et saadant fandtes, eller ogsaa danne et nyt? Og havde først et Tilnavn vundet Anerkendelse hos Bæreren og hos By- og Sognemænd, var det en Selvfølge, at det arvedes? Et Slægtsnavn var opstaaet. Ret ofte ses det, at *flere* Slægter har faaet Navn efter den samme Gaard eller By. Man har altsaa helst villet holde sig til de Navne, der paa Egnen var anerkendt som brugelige Slægtsnavne; var der først skabt et Præcedens, benyttede man uden Skrupler det samme Stednavn til en helt ny Familie. At der kunde være noget upraktisk heri, tog man intet Hensyn til — ligesom man naturligvis slet ikke tænkte paa, hvilke Kvaler man derved beredte Eftertidens Slægtsforskere!

Tilnavneskikkene varierede til de forskellige Tider og skiftede fra Landsdel til Landsdel. Man er næsten ved at kunne sige, at hver Tid og hver Egn havde sine Skikke paa dette Omraade, selv om der nok kunde fastslaaes visse Fællestræk, hvis de lokale Tilnavne blev grundigt undersøgt. En saadan Undersøgelse er imidlertid aldrig blevet foretaget (men en Oversigt over Tilnavnenes Udbredelse, Oprindelse og Betydning er givet i Kommissionsbetænkningen »Dansk Navneskik« fra 1899). Og nu er det mange steder blevet for sent at undersøge de gamle Tilnavne, fordi de helt eller delvis er gaaet af Brug. Nogle Steder blomstrer Tilnavneskikkene dog endnu.

Over hele Landet har vist *Stednavne* været de almindeligst anvendte Tilnavne og Slægtsnavne i de sidste 100-150 Aar, og det blev derfor disse Navne, som dominerede, da der med Navneloven af 22. April 1904 omsider kom Skred i Udviklingen, idet mange Bondeslægter antog sig Slægtsnavne — i mange Tilfælde de gamle Tilnavne. Man kunde ønske, at ogsaa nogle af de andre gamle Tilnavne, der ofte kan føres endnu længere tilbage end Stednavnene, maatte komme til Ære og Værdighed som det, de i Virkeligheden er, gamle Slægtsnavne af ægte dansk Sprog-tone.

P. Rønn Christensen.

MØNS RÆDSELSPERIODE

(1685—97)

Af Overlærer Rasmus Nielsen, Næstved

II.

I Retsmødet 18. Decbr. 1699 bad Generalfiskalen Bønderne om at forklare og bevisliggøre, at de var blevet mishandlet. Tredingsfogederne bevidnede, at enten faa eller mange i en Treding ($\frac{1}{10}$ af Møn) blev tilsagt til Hoveri paa Nygaard, var det almindeligt, at i en lille By var der en Garde og i en stor By to Garder og en Korporal, som skulde drive Bønderne ud saa tidligt paa Natten, at de 2 Timer før Dag kunde være i Arbejde, hvor de blev tilsagt. Hvis de ikke stod saa hastig op eller ikke blev saa hastig færdige, som Garden vilde, blev de pryglet, enten de havde Klæder paa eller ikke, og naar Tredingsfogeden bad om, at de ikke maatte mishandles saa ilde, fik han Prygl. Undervejs blev de talt; var der halv-voksne Folk, blev de smaa pryglet tilbage. Tredingsfogeden fik Hug og maatte saa ride efter andre i deres Sted samt efter de udeblevne. Hvis de fandtes hjemme, fik de Hug og blev jaget af Sted; var de i Marken enten for at pløje, saa eller gøre »anden deres Gaards Fornødenhed«, blev de ogsaa med Prygl drevet derfra; var de ikke til at finde, blev de pantet. Naar de kom til Arbejdsstederne, blev de spurgt, om det var 2 Timer før Dag, de kom, og saa fik de Prygl igen, og mange Gange skete det, at de, som kom langt fra, dog maatte vente baade i Kulde og Hede til Kl. 8 à 10, inden de kom i Arbejde.

Naar de kom i Arbejde, var der 1 eller 2 Garder ved hvert Bymandskab, som først skulde lære dem at arbejde; siden skulde de føre Tilsyn med, at Bønderne ikke var lade eller »tog sig nogen Rolighed«. De Garder, som ikke gad eller vilde prygle digt, blev afsat, og andre, som var villige og flittige til at bruge Pryglen, kom i deres Sted. Naar de gik med Hjulbøren, og den gik i Stykker, vankede der Hug, fordi den ikke holdt længere. Klagede de til Officererne, fik de Hug til. Saaledes blev Jacob Clausens Datter Karen Jacobsdatter, henved 30 Aar gammel, fra Damme slaaet over sin Ryg og tynde Liv med en Gærdstav af Garde Anders Wulff ved Livkompagniet, da hun stod og gravede Sand paa Damkholte og læssede det paa en Vogn, som skulde føre det til Nygaard, hvorefter hun døde paa 3. Dag, hvilket Pigens Broder Claus Jacobsen fra Damme og hele Almuen bevidnede.

Hans Hansen i Ebbelnæs fortalte, at han for 10 Aar siden, da han var henved 50 Aar gammel, blev af Garde Hans Dorn tilsagt til Arbejde paa Nygaard, hvortil han var villig, og han gik tillige med sin Tjenestekarl derhen; men som han havde en voksen Søn hjemme, mente Dorn, at han skulde gaa med, og som han stod paa Loen og tærskede, red Dorn ind til ham og vilde prygle ham ud. Da han ikke kunde drive ham ud af Loen, red han straks til Nygaard, og som han paa Vejen naaede Hans Hansen og de andre Byfolk, slog han ham over Halsen med en Stav, saa han styrtede til Jorden. Saa trak Dorn sin Kaarde og vilde hugge ham med den; men de andre hindrede ham deri.

Dorn red saa til Nygaard. Plessen befalede, at en Korporal og to Garder skulde hente Hans Hansens Søn, hvad de ogsaa gjorde. De kom med ham mellem deres Heste. Da nu Hans Hansen og hans Søn var kommet til Nygaard, sagde Plessen: »Jeg skal saa handle med din gamle Skælm, at alle de andre skal tænke paa det«.

Der laa en Del store Kæppe; men Plessen sagde, at de ikke var store nok. Han bad dem tage et Kirsebærtræ, som laa der og var gravet op med Roden, og han sagde til dem, at de skulde lade »Knorterne« være lange, at de kunde gaa ind i Kødet. Saa befalede han, at Hans Dorn først skulde slaa paa Sønnen, og han slog ham saa oven i Hovedet, at han ved det første Slag styrtede til Jorden, og han blev ved med at slaa, saa længe der var Liv at fornemme i ham. Dog forbød Plessen ham at slaa paa Hovedet; men han skulde slaa paa Kroppen og alle Lemmerne. Derefter befalede Plessen ham at slaa paa Hans Hansen, hvilket ogsaa skete.

Derefter blev Hans Hansen og hans Søn slengt paa Gert Andersens Vogn fra Tostenæs, ført hen til Stege, sat i Stokhuset og sluttet Hænder og Fødder krydsvis, og saadan sad de 4 Nætter og Dage, og da de skulde ud, maatte Jernet files af Laasen, fordi Hænderne var opsvulmet. Han maatte give Gevaldigeren 4 Mk. Hans Søn har aldrig trivedes derefter, men stedse siden ligger i Sengen.

Saa mange, som den Dag var paa Arbejde paa Nygaard, blev kaldt ind og fik at vide, hvordan det vilde

gaa dem, naar de fik Bud og ikke mødte saa mandsstærke, som de var.

Nogen Tid efter havde hans Søn tillige med flere Mænd været paa Stege Ladegaards Mark for at slaa Græs. Da de nu kom paa Stege Bro og vilde køre hjem, kom Arendtsens Tjener og tog hans Søn op, for at han skulde bie efter noget andet; men da han vilde følge hjem med de andre, angreb Arendtsen ham med Hug og Slag og lod ham sætte paa Træhesten. Laurs Søgaard og Peder Mogensen i Ebbelnæs bevidnede dette.

Laurs Andersen og Peder Hemmingsen fra Hjelm beklagede, at de engang var ved Koster Færge »for at gøre Transport for Garden«, og som de Dagen tilforn havde forsømt Arbejde paa Nygaard, blev de kaldt op fra Færgen. Den ene maatte holde den anden, mens Tredingsfogeden slog dem, og da han ikke slog haardt nok, gav Johan Roede sig til at prygle dem og Tredingsfogeden saa længe, han gad.

Laurs Andersen og Hans Andersen fra Hjelm klagede over, at efter at de engang havde været paa Langrejse til København fra Nygaard og var kommet hjem, lod Ritmester Johan Roede dem sætte i Mølleporten, fordi de ikke havde anmeldt ham deres Hjemkomst, og de maatte sidde der paa Vand og Brød i 9 Nætter og Dage. Arendtsen og Almuen i Frenderup Treding bevidnede dette.

Laurs Monsen i Frenderup beklagede, at Arendtsen lod ham hente til sig, og da han ikke vilde antage en øde Gaard i Hjelm til sin Søn, som kun var en »Plovkløring«, slog han ham i sin Gaard og lod ham sætte hos Gevaldigeren og slutte i Jern, Hænder og Fødder krydsvis, hvor han sad i 4 Nætter og Dage, og da han skulde ud, maatte han give Gevaldigeren 2 Mk. Dette bevidnede menige Frenderup Bymænd.

Gert Jensen i Frenderup beklagede, at Johan Roede engang slog ham med en Halmtvyve, da han stod paa Loen i Nygaard og tærskede, og satte ham paa Træhesten og lod ham hænge store Sten om Benene, fordi han ikke vilde slaa sin Kone, da hun ikke vilde lade Garden faa, hvad han vilde have. Dette bevidnede Frenderup Bymænd, som samme Tid var til Hove paa Nygaard.

Henning Rasmussen fra Sprove klagede over, at Johan Roede nødte ham til at tage Fæstepenge, for at han skulde tjene Plessen paa Nygaard og gøre Bondearbejde dér, og han lovede ham 10 Dl. i Løn om Aaret; men som han lod sin Moder bære Fæstepengene tilbage til Roede, blev kan sat i Arrest paa Nygaard i 2 Dage. Derefter blev han af 2 Mænd ført op til Arendtsen, og da han kom derhen, begærede han at faa en øde Gaard, idet han hellere vilde have den end tjene Plessen.

»Ja«, svarede Arendtsen, »du skal faa en Gaard, den skal være grundmuret«. Saa lod han ham sætte i Mølleporten, hvor han maatte sidde i 17 Nætter og Dage uden Forplejning. Derefter maatte han tage Tjeneste paa Nygaard og tjene dér i 15 Maaneder.

Han fik kun 8 Sldl. derfor og resterer endnu 5, som han mener Plessen bør erstatte ham, og for at slippe fra denne Tjeneste maatte han give Roede en Stud, som han købte for de 8 Dl. —

Sidst paa Aaret 1699 blev Plessen arresteret, og han døde i et københavnsk Fængsel i 1704. Hvornaar Dommen over ham faldt, vides ikke, da Domsprotokollen er forsvundet.

Mønboerne kaldte Plessen for »den onde Pless«.

Dag

elskede det mørke Rav

Dag var lys og mild, hun var som en Solstraale; trods det at Stammen havde det mørke Lød, var Dag lys, det var som Dag mod Nat. Det lyse og milde ved Dag gjorde, at hun indtog en høj Plads i Stammen; der var næsten noget overnaturligt over Dag. Paa Dags mindste Ønske var alle villige til at hjælpe, villige til at springe for at række hende en hjælpende Haand. Dags Mand var dygtig, det var baade som Fisker og Jæger, men ogsaa som Haandværker, han kunde ikke blot tilhugge Økser, men ogsaa tilslibe dem, og det laa ikke for enhver. Naar Dags Mand kom hjem fra Jagten, mødig og træt, kunde Dag hurtig faa et dyr flænget og Kød stegt, et Maaltid var hurtigt tilberedt, det paaskønnede han ogsaa og belønnede hende med det, hun elskede højst næst efter Mand og Børn, Perler af mørk Rav. Dags Mand kunde selv fra Ravstykker slibe Perler, og det blev til mange Hundrede, hun kunde smykke sig med. Den lyse Dag var skøn at skue, naar hun havde pynnet sig med sine mørke Ravperler, der i flere Snore hang hende om Halsen og ned over hendes smukke Bryst. Mangt et Mandfolkehjerte bankede for Dag, men ingen vovede at tilkendegive det, og det havde heller ikke nyttet, for Dag var tro som Guld og sikker for sin Mand.

Dag tænkte dybere end de fleste, hun forstod, at hun blev baaret paa Hænderne ikke blot af sin Mand, men ogsaa af hele Stammen. Hvad skyldes det, er der nogen, der raader? Ligger der noget bag Livet her, er der Guder, der raader for Liv og Død? Er der Guder, havde de altid været gode mod hende, kunde der være noget, man igen kunde skænke dem til Gengæld? Det Spørgsmaal stillede Dag sig hver en Tid, og hun tog den Beslutning, at hun vilde ofre sine smukke Perler. Den Rav hun elskede, den Rav som hendes Mand gennem Aarene havde skænket hende, Kærligheds og Elskovs Pant, den skulde Guderne have. Dag samlede, da hun mærkede, at hun nu havde naaet sine sidste Dage, og nu kunde det blive hendes Tur til at forlade alt levende, alle sine Ravperler og Smaaerperler af Rav og gik til en Lavning, hvor der

stod nogle forkrøblede Ege; her i et Hul blev alt Ravet lagt, og Dag lagde noget Muld over. Nu havde hun ofret, men ikke med Sorg.

Tusinder af Aar efter fandt en Hyrdedreng et Par Ravperler, og man gav sig derefter til at undersøge Jorden nærmere; da fandtes ca. 1600 Ravperler her og desuden en Del Smaastykker Rav. Ingen vidste den Gang, hvordan og hvorledes de var kommet her, men det vides nu, at det var et Offerfund, og man ved, at det var den skønne, lyse Dag, der havde ofret sit skønneste Eje til Guderne.

Nævnte Fund er fra 1856 og fra Gaardejer Jørgen Sørensen Ledets Ejendom, Skøttrup ved Løkken.

Jørgen Ledet.

Statsminister

Chr. Ditlev Fr. Reventlow

Bondestandens Frigører

Det er nu over 200 Aar siden, at Bondestandens Frigører, Statsminister, Greve Christian Ditlev Frederik Reventlow blev født kaa Christianssæde paa Lolland. Hans andet Gods, Pederstrup i Vesterborg Sogn paa Nordvestlolland, er for nogle Aar siden blevet indrettet til Museum og Folkepark, og her holdtes i Anledning af 200 Aarsdagen en stor Festlighed.

Chr. Ditlev Frederik Reventlow blev født den 11. Marts 1748. 16 Aar gammel kom han til Sorø Akademi, og efter at have været undervist her i tre Aar sendtes han til Universitetet i Leipzig for at studere der 1½ Aar. Som Afslutning paa sin Ungdomsuddannelse foretog han derefter under kyndig Ledelse en Rejse paa 1½ Aar gennem Tyskland, Svejts, Frankrig og England for at studere sociale og landøkonomiske Forhold. Efter ogsaa at have gæstet Sverige og Norge for at lære Bjergværksforhold, traadte han i 1773 vel forberedt som faa før ham ind i Statens Tjeneste og begyndte den Gerning, der for alle Tider har sikret ham et hæderkronet Navn i Danmarks Historie.

I 1774 giftede han sig med Frederikke Charlotte von Beulwitz, og 1775 arvede han ved Faderens Død Grevskabet Christianssæde, hvortil ogsaa Hovedgaarden Pederstrup hørte. Men det hele var i en ret sørgelig Forfatning. Alle Gaardene med Undtagelse af Christianssæde var bortforpagtede, men til saa smaa Afgifter, at Reventlow efter at alle Udgifter var dækkede kun havde 600 Rigsdaler om Aaret i Overskud af hele Grevskabet, saa han var henvist til hovedsagelig at leve af sin Gage som Statsmedlem og en Del uvisse Indtægter. Grevskabet var ydermere behæftet med en Gæld paa 70,000 Rigsdaler, en uhyre Gæld i de Tider.

Der krævedes hos den nye Ejer en urokkelig Tro, en hellig Begejstring og et Handlingens Mod for under saadanne Forhold at føre sin Teori om Udskiftningen og Bondefrigørelsen ud i Livet.

Men Reventlow havde baade Troen, Begejstringen og Modet. De Forslag, den store Landbokommission Tid efter anden fremsatte, havde han i Forvejen praktiseret paa sine Godser og kunde derfor i Kommissionen optræde ikke alene som Manden, der selv fuldt ud stod bag sine Ord, selv gik i Breschen for sine Idéer, men ogsaa som Banebryderen, der selv kunde henvise til de fortræffelige Resultater af det, han foreslog — for han havde allerede i Praxis prøvet dem og havde konkrete Tilfælde at henvise til.

Af hans 270 Bøndergaarde var allerede 1785 — Aaret før den store Landbokommission blev nedsat — de 73 udløste af Fællesskabet.

På vor 50-års jubilæumsdagsender vi alle ALFA-LAVAL brugere en venlig hilsen og hjertelig tak for den tillid, som vi har nydt godt af i det forløbne halve århundrede. — Vi vil ogsaa i fremtiden af yderste evne gøre vort til fortsat at befæste vor position gennem kvalitet, præcision - kundeservice.

ALFA-LAVAL

CENTRIFUGER

MALKEMASKINER

Generalrepræsentation i Danmark for

AUTOMOBILER **VOLVO** TRAKTORER

Saa stærk og levende var hans Interesse for det praktiske Reformarbejde paa hans Gods, at han en Tid endog syslede med Tanken om helt at opgive sine Statsembeder og udelukkende ofre sig for sit Grevskab og dets Bønder.

Heldigvis for Folk og Land sejrede hans Trang til paa større Felter at arbejde for sine Idéers Gennemførelse. Mange og store blev de Opgaver, Staten gennem 40 Aar lagde paa hans Skuldre, mange og fine er de Titler og Udmærkelser, han fik tildelt — men ingen Opgave kan i Storhed maale sig med den heldigt gennemførte Frigørelse og Højnelse af den danske Bondestand, og al kongelig Gunst og alle fine Titler blegner ved Siden af Tilnavnet Bondevennen, som en taknemlig Samtid og Eftertid har knyttet uløseligt og uforglemmeligt til hans Navn.

Takket være sine gode Forbindelser, sin Uddannelse og Begavelse avancerede Reventlow hurtigt i Statstjenesten, men i Begyndelsen gik det kun smaat med Reformerne. Det var først efter, at Reventlow og mange andre med ham i 1784 havde gennemført et lille Statskup og styrket det Guldbergske Regimente samt sat den 16-aarige Kronprins Frederik i

I 1759 indkaldte den danske Stat ca. 1000 Tyskere fra Rhinegnene til at opdyrke Alheden. En af Kolonibyerne, Frederikshøj, anlagdes efter rhinsk Mønster med to snorlige Gaarder, saaledes at Gaardene kom til at ligge i NNV.-SSØ. Herfra udflyttedes senere Kolonien Sdr. Frederikshøj eller Firehuse. Dens fire Gaarde anlagdes i en Kvadrat, to paa hver Side af Vejen. Hver Gaard bestod oprindelig af to parallelle Længer. Gaarden paa dette Billede, Matr. Nr. 4 a, har senere faaet en Vestlænge, som ikke ses. Dertil kommer et Par Spændhuse eller »tyske Lader«, som de kaldes længere øst-paa. Bindingsværket og Grundplanen i de to gamle Længer er typisk dansk. Ogsaa Befolkningen, der oprindelig kaldtes »Kartoffeltyskere«, er i Modsætning til de tyske Kolonister i Syd- og Østeuropa smeltet fuldstændig sammen med den Befolkning, de kom til at leve iblandt.

Vejen til selvforsyning med linnedvarer . . .

HJEMMEINDUSTRI - STORINDUSTRI

Arbejdet fra avl og ruskning til den smukke færdige hørvarer skabte den danske bondestands selvforsyning med uforgængelige linnedvarer, der gik i arv fra slægtled til slægtled . . . i dag sender man den avlede Hør til

AKTIESELSKABET
HØRFABRIKEN I TOMMERUP

Spidsen for Regeringen, at der kom rigtig Fart i Reformarbejdet.

Reventlow blev kort efter stillet i Spidsen for Rentekammeret, hvorunder Landbosagerne hørte, og dermed var Banen for Reformerne aabne for ham. Han havde i Statsraadet en udmærket Støtte i A. P. Bernstorff, og han havde paa flere Punkter en god Medhjælper i Christian Colbjørnsen, men Reventlow selv var i første Række baade Idéens og Arbejdets Bærer under Bondefrigørelsen.

I Juli 1786 fik han Kronprinsen til at nedsætte den store Landbokommission, der i de nærmest følgende Aar under Reventlows Ledelse fremkaldte en Række overordentlig betydningsfulde Reforme. 1787 blev Fæsteforholdet ordnet, 1788 løstes Stavnsbaandet, samme Aar blev der udstedt en Forordning om Hoveriet, der efterfulgtes af flere, indtil der i 1799 blev gjort helt Ende paa alt ubestemt Hoveri. Ogsaa Tiendeforholdet blev forbedret og ved Forordningen af 1810 bragt under bestemte Rammer.

Det var de store Reforme, men ved siden af dem gennemførtes en lang Række mindre, men tilsammen meget betydningsfulde Fremskridt, f. Eks. Forordningen af 1790 om Afledningen af skadeligt Vand, 1792 om Sandflugtens Bekæmpelse og 1793 om

Hegn. Ikke mindre vigtigt var det, at der i 1786 blev oprettet en offentlig Kreditkasse, hvor Ejere af Ejendomme kunde faa Laan paa gunstige Vilkaar.

Reventlow var fra første Færd fuldstændig klar over, at økonomiske Reformere alene var ikke nok til at hæve Bondestanden op af dens Fornedrelse. Der maatte ogsaa aandelige Værdier til, og Vejen gik her gennem en forbedret Skoleundervisning. Han havde sin Del af Æren for den store Skolekommissions Nedsættelse i 1789, og han var en af dens ivrigst arbejdende Medlemmer samtidig med, at han ogsaa her gik i Spidsen og gennemførte sine Skoletanker paa sine egne Godser.

En Statsmand i stor Stil som A. P. Bernstorff var Reventlow absolut ikke, men Dommen over ham lyder, at han var en glimrende Fagminister med et sundt og skarpt Blik for en Sags Fortrin og Mangler og med Mod til med Fasthed og Sikkerhed at gaa ind for sine Planer uden Hensyn til, om det kunde volde personlige Ubehageligheder og Uvenskab.

Han elskede sit Land og Folk med en brændende Kærlighed, og han var i gudhengiven Tak inderlig glad over, at det forundres ham at udrette saa meget. Hans Arbejde blev heller ikke uden Anerken-

delse. Han var i stor Folkeyndest og blev ogsaa udmærket af Kronprinsen, blev hvid Ridder og Elefant-ridder, 1797 Statsminister og 1808 Geheimestatsminister.

Sluttes.

*Pen gør Ufred, skaber Ro,
den volder Sorg, den vækker Glæder,
tit faar den Roser til at gro,
og stundom dem i Støv nedtvæder!
Den gør bekymret, den gør fro,
een er den Skam, en anden Hæder,
for somme er den Malkeko,
for andre lig en stridbar Vædder.
Den være kan en Ven fuldtro,
men bliver let en slem Forræder!
Men vær du tryk, — du kender jo
nok dens dømonske Skik og Sæder!
Og faar du den i Hænde — oh,
Saa fletter den kun Blomsterkæder.*

Chr. Winther.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

LANDMÆNDENES EGEN
GØDNINGSFORRETNING

Hovedkontor:

Axelborg, København V.

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

Hovedkontor: Vester Voldgade 107
København V.

Slægtsgaardsejere!

Tegn Deres Forsikring
mod Stormskade i

Dansk Forsikringsforening mod Stormskade

Store Torv 5 . Aarhus

Frigidaire

KØLESKABE . KONSERVATORER . FROST-ANLÆG

Langt mere økonomisk, fordi intet gaar til Spilde - og mere hygiejnisk!

København

Fa. Helweg-Jørgensen.
Ingeniør- og Handelsfirma,
Gl. Kongevej 74, København V.
Telefon Vester 7112.

Enhver Husmoder ønsker at kunne opbevare sine Fødevarer friskt og køligt hele Aaret rundt. Tal med den nærmeste FRIGIDAIRE-Forhandler om Deres Køle-Problem. FRIGIDAIRE kan løse det, uanset Størrelsen af de Krav, De stiller. De kan faa en selvstændig Frysebox eller leje den i et af de mange Anlæg, som oprettes hele Landet over.

Aarhus.

Fa. Reck's Opvarmnings Comp. A/S
Aaboulevard 39, Aarhus. Telefon 9520.

Esbjerg.

Fa. Anton Jensen & Co. A/S
Torvegade 57, Esbjerg.
Telefon 350.

Maribo.

Fa. P. Hatten & Co. A/S
Maribo.
Telefon 26 — 126 — 526.

Odense.

Fa. K. T. Knudsen A/S
Slotsgade 21, Odense.
Telefon 1065 — 6095.

De ser her et FRIGIDAIRE Frost-Anlæg udvendig og indvendig. Hver har sin aflaaelige Box, hvori man selv kan nedlægge og hente de Varer, man ønsker.

Slægtsgaardsejere!

Sikker Dem mod Haglskade
gennem

Hagelskedeforsikringselskabet af 1910

Store Torv 5 . Aarhus

Fyens Stifts Sparekasse

oprettet 1832

yder lån mod pant
i landejendomme

Østifternes Land-Hypothekforening

Gyldenløvesgade 3

KØBNEHAVN V

yder uopsigelige 2. Prioritetslaan i Landejendomme
og Beboelsesejendomme paa Landet i Østifterne